

Inhoudslijn

Jezelf en de ander

NB Aspecten die betrekking hebben op burgerschap zijn met (b) aangegeven

	fase 1	fase 2	fase 3
Gevoelens, wensen en opvattingen	<i>aanbodsdoelen:</i> – herkennen van en omgaan met eigen gevoelens – openstaan voor gevoelens en emoties van anderen (b) – ervaren van overeenkomsten en verschillen in opvattingen en gewoonten van mensen – ervaringen opdoen met eenvoudige filosofische gesprekken	– omgaan met eigen emoties (positieve en negatieve) in verschillende situaties – bewust omgaan met eigen gevoelens en opvattingen en deze voor anderen begrijpelijk uiten – ervaren dat situaties gevoelens oproepen die niet door iedereen hetzelfde beleefd worden (b) – uiten en bespreken van een eigen mening en realiseren dat niet iedereen dezelfde mening heeft (b) – realiseren dat gevoelens van invloed zijn op gedragssuitingen – bespreken dat conflicten veroorzaakt kunnen worden door tegenstellingen in belangen, opvattingen en gevoelens en hoe hiermee om te gaan (b) – inleven in en rekening houden met gevoelens, wensen en opvattingen van anderen (b) – samen onderzoeken van filosofische vragen zonder vaststaande antwoorden te veronderstellen of aan het eind te verwachten	– bewust omgaan met eigen gevoelens en opvattingen en deze voor anderen begrijpelijk uiten – omgaan met eigen emoties (positieve en negatieve) in verschillende situaties – beseffen van de invloed van eigen gevoelens in de omgang met anderen – inspelen op de gedachtegang van anderen vanuit de eigen positie (b) – verklaren dat het gedrag van iemand het gevolg kan zijn van emoties, gevoelens, opvattingen en wensen – inleven in en omgaan met gevoelens, wensen en opvattingen van anderen (b) – omgaan met conflictsituaties in de eigen omgeving (b) – ontdekken dat veel persoonlijke eigenschappen en vaardigheden niet vastliggen, maar ontwikkeld kunnen worden (identiteit) – samenhang zien tussen integratie en behoud van je eigen identiteit (b) – filosoferen over een idee zonder dit meteen om praktische redenen af te wijzen (gebruiken van gedachten experimenten)
Samen leven en samenwerken	<i>aanbodsdoelen:</i> – zichzelf handhaven binnen de eigen groep en opkomen voor jezelf – rekening houden met de ander – ervaren van overeenkomsten en verschillende in gedrag van mensen – ervaren dat door tegenstrijdige belangen conflicten kunnen ontstaan die je samen kunt oplossen (b) – ervaren dat mensen in een groep van elkaar afhankelijk zijn en elkaar nodig hebben (onder andere samen spelen en samenwerken) (b) – bespreken van verschillende vormen van samenleven, dat dit kan veranderen in de tijd en wat dit voor mensen betekent (b) – gedragen vanuit respect voor algemeen aanvaarde waarden en normen (b) – samen spelen, samen werken en omgaan met elkaar (met diversiteit in bijv. sociaal-culturele achtergronden) (b)	– vinden en houden van een eigen plek binnen de (eigen) groep (zelfstandigheid) – verkennen van de eigen kenmerken, mogelijkheden, beperkingen en voorkeuren en ontwikkelen van een zelfbewuste houding (zelfvertrouwen) – leren om op een zelfbewuste manier verzoeken te doen - te weigeren, complimenten te geven - aan te nemen, kritiek te geven - te ontvangen (weerbare houding) – onderkennen van pesten en bewust zijn van pestgedrag – onderkennen van vooroordelen en uitingen van discriminatie bij zichzelf en anderen (b) – zelfstandig uitvoeren van taken/zelfstandig werken – bewust zijn dat persoonlijke eigenschappen niet vastliggen, maar zich ontwikkelen onder invloed van leeftijd, oefening en sociale omgeving	– ontwikkelen van een eigen plek binnen de groep (zelfstandigheid) – onderzoeken van de eigen kenmerken, mogelijkheden, beperkingen en voorkeuren en ontwikkelen van een zelfbewuste houding (zelfvertrouwen) – ontwikkelen van een weerbare houding en ontdekken van het belang hiervan (op een zelfbewuste manier verzoeken doen en weigeren, complimenten geven en aannemen, kritiek geven en ontvangen) – onderkennen van pesten en bewust zijn van pestgedrag en werken aan adequate oplossingen – onderkennen van vooroordelen en discriminatie bij zichzelf en anderen en bespreken hoe hiermee om te gaan (b) – zelfstandig uitvoeren van taken/zelfstandig werken (werkhouding)

– ontdekken dat iedereen deel uitmaakt van verschillende groepen waarin verschillende rollen worden vervuld (b)	– verwoorden hoe eenvoudige conflictsituaties in de eigen omgeving ontstaan zijn en welke oplossingen mogelijk zijn (b) – ontdekken dat iedereen deel uitmaakt van verschillende groepen waarin verschillende rollen worden vervuld (b) – ontdekken dat de manier waarop je je gedraagt in een bepaalde rol sterk wordt beïnvloed door het verwachtingspatroon dat bij die rol hoort – samenwerken in een groep: taken verdelen en uitvoeren, afspraken maken en nakomen, hulp vragen en accepteren (b) – bespreken van ervaringen met verschillende samenlevingsvormen zoals woon-, leef- en werkgemeenschappen en wat dit voor mensen betekent (wederzijdse afhankelijkheid en beïnvloeding) (b) – gedragen vanuit respect voor algemeen aanvaarde waarden en normen (b) – onderzoeken van de wijze van (samen)leven van mensen in Nederland (<u>multiculturele samenleving</u>) (b) – inzien hoe sekserollen ontstaan en worden aangeleerd (b)	– zich medeverantwoordelijk voelen voor het recht op eigen ontplooiing en dat van anderen (b) – omgaan met conflictsituaties in de eigen omgeving door voor alle partijen passende oplossingen te vinden (b) – verkennen van kenmerken en overeenkomsten van en verschillen tussen samenlevingsvormen zoals woon-, leef- en werkgemeenschappen (b) – uitvoeren van taken in een groep: plannen maken en de uitvoering organiseren (b) – gedragen vanuit respect voor algemeen aanvaarde waarden en normen (b) – inzien hoe sekserollen ontstaan en worden aangeleerd (b)
---	--	---

Relaties en seksualiteit*

aanbodsdoelen:

– (her)kennen van kenmerken en uitingen van vriendschap – bespreken van verschillende relatievormen – bespreken wat verliefdheid betekent en manieren waarop mensen hieraan uiting geven – bespreken dat het aanraken van (bepaalde delen van) het lichaam positieve en negatieve gevoelens kan oproepen en hoe hiermee om te gaan	– beseffen dat vriendschappen kunnen verschillen maar altijd vertrouwen en respect als basis hebben – bespreken dat verliefdheid kan verschillen in aspecten als uitingsvorm, leeftijd en geslacht maar altijd vertrouwen en respect als basis hebben – beseffen dat mensen elkaar kussen, strelen, elkaar aanraken of een andere vorm van seksueel gedrag vertonen, omdat ze van iemand houden of omdat ze dat prettig vinden – bespreken dat mensen kunnen kiezen voor verschillende relatievormen en dat daar verschillend over wordt gedacht – bespreken wat seksueel misbruik inhoudt en op welke manier hulp te vragen is – beseffen van het belang van (seksuele) integriteit	– bespreken van verschillen tussen vriendschap en verliefdheid – samen bespreken van emoties bij verliefdheid en de relatie met seksualiteit – bespreken dat er verschillende uitingsvormen van en opvattingen over seks zijn – realiseren dat er verschillende gewoonten en opvattingen bestaan over bloot – bespreken van de invloed van sociale druk van anderen en de media op seksueel gedrag – bespreken dat mensen kunnen kiezen voor verschillende relatievormen en welke consequenties dat heeft – beseffen dat (bewust) kinderen krijgen beïnvloed kan worden door persoonlijke keuze, religie, cultuur en inkomen – bespreken wat seksueel misbruik inhoudt en op welke manier hulp te vragen is – beseffen van het belang van (seksuele) integriteit
---	---	--

* Scholen zijn verplicht aandacht te besteden aan het thema relaties en seksualiteit, dat valt onder kerndoel 38, maar mogen zelf kiezen welke leerlijnen en tussendoelen per bouw zij formuleren.

NB De onderstreepte begrippen verwijzen naar: Uitwerking kennisonderwerpen bij de inhoudslijnen van Oriëntatie op jezelf en de wereld (Pdf: SLO 06-2020).

SLO heeft voor ieder leergebied van het primair onderwijs de inhoud (voor zowel kennis, vaardigheden als houding) geformuleerd in de vorm van aanbodsdoelen. Deze worden weergegeven in inhoudslijnen met drie fasen (fase 1/jonge kind, fase 2 en fase 3). Inhoudslijnen met aanbodsdoelen vormen een **niet verplicht** kader waarin inzichtelijk wordt gemaakt waar de leraar met de leerlingen aan werkt. Schoolteams (en andere partijen) kunnen dit kader gebruiken bij de ontwikkeling van eigen onderwijsleerlijnen en hiermee bouwen aan een schooleigen curriculum. Daarnaast zijn de onderwijsleerlijnen de basis voor een beredeneerd aanbod waarin ruimte is voor o.a. activiteiten, te gebruiken lesmateriaal en beoogd leerlinggedrag (bijv. in kind-, leer- of beheersingsdoelen).